

НОВІ ПІДХОДИ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ ЩОДО НАДАННЯ ДОПОМОГИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ

На початку повномасштабної війни з РФ більшість українців віддали перевагу переїзду з небезпечних для життя прифронтових територій углиб країни, створив тим самим незвичний для світової практики прецедент (фактично ця категорія клієнтів започаткована в 2014 році). За даними Мінсоцполітики, станом на лютий 2026 року в Україні було обліковано 4 609,1 млн внутрішніх переселенців. Це на 213% більше, ніж нараховували станом на листопад 2022 року [1]. Виклики, що виникли перед суспільством, вимагають швидких і ефективних рішень у сфері соціального захисту та адаптації ВПО, бо впровадження інноваційних підходів у соціальну роботу є необхідністю, що зумовлена як масштабами проблеми, так і різноманітністю потреб переміщених осіб.

Соціальна профілактика є цілеспрямованою діяльністю, направленою на запобігання виникненню соціальних, психологічних та правових проблем внутрішньо переміщених осіб та членів їх родин і охоплює заходи, які допомагають усунути причини можливих труднощів та забезпечують підтримку благополуччя, які реалізуються на трьох основних рівнях: загально-соціальному, що передбачає покращення загальних умов життя через освітні та виховні програми; спеціальному, орієнтованому на конкретні ризики, наприклад, сімейне неблагополуччя; та індивідуальному, що враховує особливості кожної окремої особи або родини [2, с. 74].

Особливості соціально-психологічної адаптації ВПО полягають у необхідності інтеграції в нове середовище, що супроводжується подоланням соціальних бар'єрів і налагодженням комунікації з місцевими громадами, встановлення довірливих відносин між переселенцями та приймаючим суспільством, які є важливим аспектом адаптаційного процесу.

Практичним ефективним інструментом психологічної підтримки тут можуть стати когнітивно-поведінкова терапія (КПТ) та арт-терапія, які допомагають ВПО, дітям і дорослим, зняти емоційне напруження, формують у них відчуття захищеності, перебування у стабільному середовищі та розвивають навички стресостійкості через особливий індивідуальний підхід до кожного переселенця, концентрацію їх уваги та дій у напрямку нових цілей у навчанні і професійній реалізації.

Економічна підтримка ВПО не обмежується їх матеріальним забезпеченням через допомогу з боку значної кількості Міжнародних,

громадських та волонтерських організацій, але передбачає їх активне включення до програм соціально-економічної інтеграції, які спрямовані на навчання новим професіям, адаптацію до ринку праці та розвиток підприємницької діяльності (наприклад, на основі навчання основам бізнесу чи створенню стартапів у Центрах зайнятості, за допомогою безкоштовних тренінгів та освоєнню навчальних програм для ВПО на базі Державного порталу «Дія», що дозволяє переселенцям знаходити джерела доходу та забезпечувати себе в нових умовах).

Правова допомога в практиці соціальної роботи з ВПО може включати активне використання цифрових платформ, наприклад, «Допомога поруч» для організації комунікації та надання інформаційної підтримки з боку різноманітних правових організацій типу «Право на захист», які при персональному спілкуванні або через мобільні додатки для внутрішньо переміщених осіб за допомогою цифрових технологій дозволяють оперативну реагувати на запити переселенців, забезпечувати їм вільний і швидкий доступ до актуальної інформації щодо їхніх прав і можливостей, скорочують час та сприяють пошуку роботи, житла, своєчасному отриманню необхідних соціальних послуг.

Такий комплексний підхід у соціальній роботі з ВПО з використанням нових технологій і психотерапевтичних методик в практиці реального буття в поєднанні з активною підтримкою державних та громадських інституцій сприяє ефективному розв'язанню проблем переселенців, створюючи умови для їх ефективної інтеграції у місцеві громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. В яких областях проживає найбільше і найменше внутрішніх переселенців *Слово і діло*. 25 березня 2026. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2026/03/25/infografika/suspilstvo/yakux-oblastyax-prozhyvaye-najbilshe-najmenshe-vnutrishnix-pereselencziv> (дата звернення: 05.04.2026).

2. Сахарук Ю. П. Сучасні підходи до соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами в умовах воєнного стану. *Публічне управління та соціальна робота*. 2024. № 2. С. 72-79.